

Cesarjeva
nova
oblačila

Lutkovno gledališče Maribor
v koprodukciji z
Gradskim kazalištem lutaka Rijeka

Ustvarjalci uprizoritve po motivih H. C. Andersena

Cesarjeva nova oblačila

V stari zapuščeni tekstilni tovarni se igrata otroka. Vrvi, tkanine, niti, svetilke in sence postanejo njune igrače. Otroka si pripovedujeta zgodbe in si predstavljata svet, v katerem je tovarna znova odprta, zato imajo njuni starši ponovno delo. Edini način, kako to doseči v resničnem svetu, je, da prepričajo cesarja, da tovarno spet odpre. Morda pa obstaja še en način: prevara.

Avtorska lutkovna predstava je priredba svetovno znane pravljice Hansa Christiana Andersena. Ta globoka pravljica ni le vznemirljiva pripoved, pač pa tudi osnovno seznanjanje otrok s temami, ki določajo sodobni svet: s politiko, potrošništvom, z globalizacijo in z bitkami za boljše življenje. Zgodba skuša otroke zabavati, hkrati pa jim ponuditi razmislek o svetu, v katerem odraščajo.

Gradivo pripravil
MAREK TUROŠIČ

predlogi za pripravo na ogled predstave

Predstava je nastala po motivih priznanega danskega pisatelja in pesnika Hansa Christiana Andersena (1805–1875). Od revnega otroštva je pogosto bežal v svet sanjarij. Kasnejša finančna pomoč raznih donatorjev pa mu je omogočila študij književnosti.

Pisal je pesmi, fantazijske zgodbe, gledališke igre, avtobiografske romane in, morda najpomembneje, napisal je devet zbirk pravljic. Natančneje 156 zgodb, ki sodijo med najbolj prevajana dela v vsej literarni zgodovini. Med njegove najbolj znane pravljice sodijo: *Princesa na zrnu graha*, *Snežna kraljica*, *Mala morska deklica*, *Slavec*, *Grdi raček*, *Deklica z vžigalicami* in *Cesarjeva nova oblačila*.

V svojih delih je Andersen mojstrsko združil neverjetno domišljijo, sposobnost pripovedovanja zgodb in univerzalne elemente ljudskih legend. Nastale so pripovedi, ki odstopajo od tradicije in so blizu različnim kulturam in ljudem.

Njegove pravljice lahko nosijo veder značaj ter

izražajo vero v zmagoslavje dobrega in lepega, pa tudi izredno žalosten, s pesimističnim in nesrečnim koncem.

Andersen se v svoje zgodbe ni bal vključiti čustev in idej, ki otrokom predstavljajo izziv pri dojetju, vendar mu je kljub temu zmeraj uspelo ostati v stiku z otroškim pogledom na svet.

Zgodbe H. C. Andersena so postale pomemben del evropske kulturne zavesti. Poznajo jih otroci in odrasli po vsem svetu. Berejo se kot lekcije raznih vrlin. Predstavljajo navdih za balete, gledališke igre, animacije, igrane filme ...

Razmislek

Poznaš še kakšno pravljico H. C. Andersena?

vodila za obravnavo po ogledu

OBLAČILA

Ljudje smo se začeli oblačiti pred približno 170.000 leti. Oblačila od nekdaj izdelujemo iz različnih materialov in s procesi, ki so nam na voljo. Prva oblačila so bila narejena iz živalske kože, krzna, zob, kosti in školjk. Kasneje so začeli uporabljati lan, volno, svilo in bombaž. Še kasneje pa smo s pomočjo znanstvenih dognanj pričeli uporabljati umetne materiale, kot sta na primer najlon ali poliester. Dandanes imamo veliko več oblačil, kot smo jih imeli še pred nekaj desetletji.

Najpomembnejša funkcija oblačil je zaščita pred zunanjimi vplivi. Varujejo nas pred soncem, vetrom, prahom, insekti, bodicami, dežjem. Velika pokrivala so sicer modna in atraktivna, predvsem pa so namenjena zaščiti obraza in oči pred soncem ali dežjem.

Razmislek

Pomisli, kako so oblečeni kavboji (kavbojske hlače, škornji), mesarji (predpasnik), gasilci (ognjevzdržna oblačila).

Od nekdaj velja, da z izbiro oblačil izražamo svoj spol in osebni stil. V večini kultur se moški in ženske oblačimo različno. V starodavnih časih pa je bila dolžina oblačila oziroma obleke še bolj povezana s spolom. V antičnem Rimu so moški nosili krajšo obleko, medtem ko so ženske nosile dolge, padajoče obleke. V srednjeveški Evropi so moški nosili krajše tunike, ženske so morale imeti zakrite noge.

Če primerjamo oblačila, ki jih nosijo različni ljudje, lahko sklepamo o statusu posameznika v družbi. In tako je bilo od nekdaj. To postane še posebej očitno, če pogledamo portrete kraljev in kraljic ter jih primerjamo s portreti

služabnikov. Še dandanes, ko se sicer oblačimo zelo podobno, so vidne razlike v izbiri materiala in v kakovosti izdelave oblačil.

Izbira oblačila govori tudi o statusnem položaju na delovnem mestu, prav tako pa določeni poklici zahtevajo uniforme. Različni delavci nosijo zaščitna oblačila, ki so iz trših materialov.

Razmislek

Pomisli, kakšna uniforma zaznamuje posamezne poklice (policisti, piloti, mornarji, poklici v zdravstvu ...).

Podobno je pri različnih športnih dejavnostih. Oseba, ki igra golf, je oblečena povsem drugače kot smučar.

Razmislek

Zakaj se oblačilo smučarja razlikuje od teniškega igralca ali kakšnega drugega športnika?

Razmislek

Se oblačila, ki jih nosiš v šolo, razlikujejo od tistih, ki jih nosiš doma?

OD KOD PRIDEJO NAŠA OBLAČILA?

Na nakup posameznega oblačila pogosto vpliva cena; posledično velikokrat izbor cenejšega.

Žal ob tem pogosto pozabimo preveriti, od kod prihajajo oblačila in način proizvodnje.

Evropejci dobimo več kot polovico vseh oblačil iz revnejših držav (Kitajska, Bangladeš, Turčija, Indija, Kambodža, Vietnam, Maroko, Pakistan, Filipini, Indonezija ...), saj je tam proizvodnja veliko cenejša.

Oblačila, ki se trenutno nahajajo v naših omarah, so večinoma uvožena iz Azije, kjer jih izdelujejo delavci v izredno slabih razmerah in za minimalno plačilo (na primer: 0,30 €/uro, Bangladeš, 2019). Te dežele namreč nimajo urejenega varovanja človekovih pravic in to omogoča delodajalcem izkoriščanje delovne sile. Mnoge tovarne v Bangladešu se odprejo zgodaj zjutraj in delavci preprosto nimajo delovnega časa; delovnik lahko traja tudi dvanajst ur ali več.

Še bolj zaskrbljujoče je dejstvo, da v teh proizvodnjah dela več milijonov otrok, ki so prisiljeni delati, saj njihove družine nimajo dovolj denarja za osnovno preživetje.

Zakaj je tako?

Razlogov je več. Eden od njih je, da vodje velikih korporacijah s slabim plačevanjem delovne sile ustvarjajo dobiček zase.

Drugi razlog je trend, imenovan *fast fashion* (fenomen hitre mode), ki pomeni več cenejših izdelkov za kratek čas. Ankete so razkrile, da obstajajo ljudje, ki oblačila zavržejo po nekajkratni uporabi in si nato kupijo nova.

Sodobni odnos do nekvalitetnih in cenениh oblačil in posledično do tekstilne industrije je škodljiv tudi zaradi velike količine odpadkov, ki se kopičijo.

Obdelava določenih materialov (poliester, bombaž ...) zahteva veliko količino kemikalij, vode in pesticidov. Oboje, oblačila in kemikalije, ki niso pravilno zavržena, predstavljajo veliko obremenitev za okolje. Mnogi ljudje, ki se zavedajo tega problema, se vedno pogosteje odločajo za oblačila iz »druge roke«.

Razmislek

A si že kdaj prebral etiketo in preveril, od kod izvirajo tvoja oblačila?

TEKSTILNA INDUSTRIJA V MARIBORU NEKOČ

V nekdanji Jugoslaviji je bila Slovenija najbolj industrializirana republika. K temu je pripomogla predvsem proizvodnja oblačil iz bombaža, ki je imela sedež v Mariboru. Mariborska tekstilna industrija je proizvedla toliko kilometrov bombažnega blaga, da bi z njim lahko pokrili cesto od Maribora do Vrhnike (147 km). Leta 1947 se je kar nekaj mariborskih tekstilnih tovarn združilo v MTT (Mariborska tekstilna tovarna), največjo tovarno tekstila v nekdanji Jugoslaviji.

Razmislek

A si že kdaj slišal za MTT?

SENČNE LUTKE IN SENČNO GLEDALIŠČE

V predstavi ste lahko opazili elemente senčnega gledališča.

To je najstarejša oblika lutkovne umetnosti na svetu.

Gibanje lutk med virom svetlobe in platnom ustvarja iluzijo gibajočih slik. Izkušen animator lahko pričara občutek, da lutka hodi, govori, se bojuje ali pleše.

O pomembnosti tradicije senčnega gledališča priča tudi dejstvo, da so štiri oblike senčnega gledališča pod zaščito UNESCO, in sicer s Kitajske, Indonezije, iz Turčije in iz Kambodže. Prve senčne lutke so bile narejene iz živalske kože, danes so narejene iz cele palete različnih materialov (plastika, papir, les, tekstil ...). Senčne lutke, ki so tehnično zahtevnejše, so po navadi sestavljene iz več kosov in povezane med seboj z žico in vrvico. Vrvico in žice so pritrjene na palčke, ki jih animatorji uporabljajo za animacijo lutk.

Platno v gledališki predstavi se lahko uporabi tako za projiciranje senc lutk nanj kot tudi za projiciranje video projekcij, kar ste lahko videli tudi v predstavi.

Razmislek

Vrsta senčnega gledališča je tudi igra senc, ki jo ustvarimo kar z rokami. Ali znaš z rokami oblikovati različne, predvsem živalske podobe in jih prikazati na steni?

predstavitev ekipe

ZORAN PETROVIČ REŽISER

Zoran Petrovič, gledališki in lutkovni režiser, je na Akademiji za umetnost v Pragi (DAMU) leta 2014 zaključil magistrski študij režije, in sicer na katedri za Alternativno in lutkovno gledališče. Doktorski študij nadaljuje na isti fakulteti, na smeri Alternativna in lutkovna tvorba ter njuna teorija.

Je član Društva Moment, nevladne organizacije, ki se ukvarja z razvojem sodobnega in neodvisnega gledališča. Kot režiserja so ga v zadnjih letih premamljale možnosti gledališča z lutko v prepletanju z drugimi uprizoritvenimi zvrstmi, kar poskuša aplicirati tako na neodvisni sceni kot tudi v institucionalnih gledališčih. Sicer pa sta predmet njegovega zanimanja gledališče v čim širšem pomenu te besede in prožnost njegovih omejitev. Tako je nastala mednarodno nagrajena predstava *Viktorija* (Moment, 2016) in tudi uprizoritvi *Galileo* (Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, 2020) in *O dečku in pingvinu* (Lutkovno gledališče Maribor, 2015).

TONI SOPRANO AVTORICA LIKOVNE PODOBE

Toni Soprano Meneglejte je vsestransko podkovana ustvarjalka. Izobraževala se je na področju arhitekture (Tehnična univerza Gradec), fotografije (Šola za umetniško fotografijo Friedl Kubeka, Dunaj) ter na področju fotografije in slikarstva (Akademija za likovno umetnost Dunaj, smer Umetnost in fotografija).

Toni Soprano je polovica nekdanjega tandema *son:DA*, ki je slovensko in mednarodno sceno vizualne umetnosti bogatil dobrih petnajst let. Od leta 2015 ustvarjalka deluje samostojno, je intermedijska umetnica, njena raznolika praksa vključuje fotografijo, zvočne performanse, oblikovanje prostora, scenografijo, risanje, video in digitalne projekte, ki uporabljajo socialne medije.

Kot scenografka, video umetnica in oblikovalka luči sodeluje s številnimi institucionalnimi in neinstitucionalnimi gledališči doma in v tujini, kjer je soustvarila številne odmevne uprizoritve in instalacije. Soustvarjanje predstave *Cesarjeva nova oblčila* je njeno prvo sodelovanje z Lutkovnim gledališčem Maribor.

MONIKA POCRNIJČ
AVTORICA LIKOVNE PODOBE

Monika Pocrnjič je velik del otroštva in mladosti preživela v dedkovi delavnici in v pohorski divjini, kar jo je nedvomno zaznamovalo. Po končani srednji šoli v Rušah se je vpisala na študij Likovne pedagogike v Mariboru.

Že v času študija se je začela zanimati za 'naredi si sam' (D. I. Y., do it yourself) kulturo in doma izdelano elektronsko umetnost. Leta 2010 se je začela aktivno vključevati v skupnosti in kolektive, ki se ukvarjajo s predelavo odpadne elektronske opreme in ročno izdelavo elektronskih vezij. Najraje izdeluje prototipna tiskana vezja, kjer kombinira znanje iz risarskega in grafičnega oblikovanja ter kemijske postopke. Zajema raznovrstne umetniške prakse, od sodobnih do tradicionalnih, te zvrsti uporablja in jih na različne načine presega, nadgrajuje in združuje. Kot ustvarjalka raziskuje in eksperimentira z novimi izraznimi možnostmi in sestavlja potrebno strojno in programsko opremo lastnih izumov. Spodbuja uporabo sodobnejših praks, zaznamovanih z naglim razvojem tehnologij ter tako vnaša aktualne teme v ustvarjalni prostor. Zanimajo jo področja novomedijske umetnosti, neformalno izobraževanje in gledališče.

MAREK TUROŠÍK
DRAMATURG

Marek Turošík, dramaturg slovaškega rodu, je študij alternativne in lutkovne dramaturgije končal na Akademiji za umetnost (DAMU) v Pragi, kjer zaključuje tudi doktorski študij. Kot dramaturg sodeluje z različnimi gledališči doma in v tujini (Slovaška, Češka, Rusija, Slovenija, Združeni arabski emirati ...), kjer soustvarja predstave plesnega, dramskega in fizičnega gledališča.

V Sloveniji je povezan z režiserjem Zoranom Petrovičem, s katerim je sodeloval pri predstavah *O dečku in pingvinu* (Lutkovno gledališče Maribor, 2015), *Mašinerija* (Lutkovno gledališče Ljubljana, 2017) in *Galileo* (SNG Nova Gorica, 2020).

JOSIP MARŠIČ
AVTOR GLASBE

Josip Maršič, hrvaški skladatelj in instrumentalist, sodeluje s številnimi glasbenimi zasedbami (*PorkoDio, Regoč, Very Expensive Porno Movie, Let3, Marinada* ...). Kot avtor glasbe in izvajalec je soustvaril številne plesne in dramske predstave, sodeloval je z mnogimi koreografi in režiserji (Andreja Rauch, Ivo Nerino Sibilo, Senko Baruško, Igor Vuk Torbica ...). Je tudi avtor številnih zvočnih instalacij in glasbe za performanse, kratke filme in video instalacije. Skupaj z Zoranom Medvedom deluje pod umetniškim imenom JMZM.

ANDREJ FIRM MOJSTER LUČI IN VIDEO TEHNIK

Andrej Firm je slovenski fotograf, ki živi in ustvarja v Mariboru. Leta 2010 se je vpisal na študijsko smer fotografije na Visoki strokovni šoli v Sežani. Deluje kot samostojni fotograf na področju fotoreportažne in dokumentarne fotografije. Prav tako raziskuje področje analogne fotografije in starih analognih tehnik. Na Danskem je leta 2012, v okviru Erasmus prakse, izpopolnjeval svoje znanje o analogni fotografiji kot asistent fotografu Emilu Schildtu. V začetku leta 2013 je postal član nevladne umetniške skupnosti in izobraževalnega laboratorija *GT22* – Maribor, znotraj katerega je s skupino fotografov ustanovil fotografsko platformo *Mišnica GT22* in fotografsko temnico, ki je namenjena izobraževanju mladih in raziskovanju na področju fotografije. V sklopu interdisciplinarnega umetniškega inkubatorja *GT22* od leta 2016 sodeluje in ustvarja s KUD *Moment* na področju neodvisnega gledališča in sorodnih uprizoritvenih umetnosti. V letu 2017 je uspešno zaključil študij fotografije na temo dokumentarne fotografije, ki raziskuje področje slovenske gledališke fotografije in predstavlja novonastalo neinstitucionalno gledališče *Intimni Oder GT22*.

TILEN KOŽAMELJ IGRALEC

Igralec Tilen Kožamelj je študij igre zaključil na praški Akademiji za umetnost (DAMU), nato pa se je dodatno izobraževal še v gledališki šoli v grškem Navpliju. Sodeloval je s številnimi gledališči v Pragi (La Fabrika, NOD, Na Zabradli in Divadlo Disk), kjer je ustvaril številne klasične vloge, hkrati pa se je razvijal tudi na področju alternativnega, fizičnega in lutkovnega gledališča. Do leta 2015 je bil zaposlen v Lutkovnem gledališču Maribor, zdaj pa je član Gradskega kazališta lutaka Rijeka.

